

## AVEA vb.II. A. verb predicativ. Trans.

I. Exprimă un raport de posesie ( al cuiva sau a ceva cu ceea ce este al său). I. (Exprimă un raport de posesie în sens absolut)

a) A fi stăpân pe ceva sau pe cineva, a poseda. Ai destul, de-ți prisosește. DOSOFTEIU, PS. 43. Are avere. N. COSTIN, LET.II 87/7. Ōmul neavând toate, zice că nimic nu are. KONAKI, P.268. Am auzit că ai o furcă de aur, care toarce singură. CREANGĂ, P.96. Amândoi bătrânii dară ortul popii, rămâind în urma lor casa toacă și o sărăcie lucie. Copilul ... după ce văzu că nu mai are de nici unele, ... se puse pe ... plâns. ISPIRESCU, L. 287. N'aveau chioară para în buzunar. STĂNCESCU, B. 247. Atâta am, măicuța mea, să nu mi-l iei! CAZIMIR, P. 139. Și ce-ai avut ai risipit. DUMITRIU, B.F. 41. Cine strică dragostele, Mânce-i grâul pasărilor, și să n'aibă pâne'n masă! IARNIK -BĂRSEANU, D.281. Are oi la munte. / (Franțuzism, în ceea ce privește construcția) N'am asupra-mi [= la mine] nici un ban de cheltueală. DRĂGHICI, R. / Expr. Ce-am avut și ce-am pierdut! = n'am (avut) ce pierde! puțin îmi pasă! Rudele? Îți dau voie să le disprețuiești, să rupi definitiv cu ele. Ce-ai avut și ce-ai pierdut? CĂLINESCU, E.O. II 103. A avea ac de cojocul cuiva. v. a c. A nu avea după ce bea apă. v. a p ă . / A b s o l. ( e l i p t i c ) Dacă dai, n'ai. PROV. Cine are [= e avut], bea și mănâncă; cine nu, stă și se uită. ZANNE, P.V 18. / ( Multe ghicitori românești încep cu am ...) Am o cățelușă roșie, care bate tot/dea/ una printr'un gard alb de os? (= Limba în gură). SBIERA, P.320. / A primi. Cine-o zice "Nițul vine", Are-un galben dela mine. TEODORESCU, P.P. 305. Cătana ce plată are? DOINE, 113. Fabrica de păpuși avea multe comenzi de sărbători. / A transmite, a păstra.

Nu avem ... istorie [= nu ni s'a transmis în scris], câți nepoți ... au domnit. BIBLIA (1688). pr. 7/30. Chesarie ar fi fost, nu numai un priceput orator - și avem [= ni s'a păstrat] un discurs al lui, alcătuit limpede și cu avânt, - ci și un scriitor original, IORGA, L.I. 525. / F i g. Puține suvenire ... am [= păstrez] plăcute. ALMANDRESCU, M.4. / A moșteni. Îmbracă-te iute în pielea cea de urs pe care o ai [= ai moștenit-o] de la tată-tău. CREANGĂ, P. 215. Au dela părinți = moștenesc. ALRM II/I h.222. / A exista, a se afla. Noi avem [= există sau se află la noi] în veacul nostru acel soi de ciudat de barzi, care cearcă prin poeme să devie cumularzi. EMINESCU, P. 229. Aveti [= se află, există] pe acolo astfel de...? gîbt es dort solche ...? POLIZU. / (În legătură cu un adverb de loc) Ia ce-ti place din ceea ce am dinainte. ISPIRESCU, L.384. / A afla, a găsi. De unde să aibi [= să afli, să găsești] apă vie? VARLAAM, C. 158<sub>1</sub>. / A recunoaște. Jurământ îți fac din suflet, că ... eu nu mi-oiu schimba cuvântul ... De-a te iubi pân' la moarte, de a nu avea [= recunoaște] sub soare altă stea de proslăvire, alt luceafăr de 'nchinare! KONAKI, P. 103

b) (Complementul este o parte integrantă a subiectului)  
 A fi (inzestrat) cu ceva. O ce frumoși ochi ai! EMINESCU, P. 209, 212. De-ar avea codrul ista gură, să spuie câte a văzut ... știu că am avea ce asculta! CREANGĂ, P. 119. Scorpia ... este mai rea de cât soră-sa și are trei capete. ISPIRESCU, L.5. Cu dragostea nu glumi ... Ea doboară, și-aripi n'are. HODOȘ, P.P.33. E x p r .  
A avea cap (v.c.), gură (v.c.), inimă (v.c.), minte (v.c.), nas (v.c.), obraz (v.c.), ochi (v.c.), peri răi v. păr<sup>1</sup>, rost (v.c.). / A fi alcătuit din, a cuprinde, a fi prevăzut cu... Pestera ... în loc necunoscut își are răsuflarea (= ieșirea, gura). În frunte sapca avea câteva litere. DUMITRIU, B.F. 6. Ce trăsături caracteristice trebuie să aibă Constituția Republicii Populare Române? GHEORGHIU-DEJ, R.P.21. Casa are două caturi. Apartamentul avea lumină electrică

și două ieșiri. Ecuația are două nescunoscute.

c.) ( Complementul a p a r e ca o parte integrantă a subiectului). A ținea , a purta. Avea curură [= cunună] în cap. CUV.D.BĂTR. II 192. Adă-mi aice hărțile cele mici , ce le ai la tine . DRĂGHICI , R. 18/10. Acel unul are atunci în mână și pânea și cutitul . CREANGĂ, P.248. Pentru asta vă plătesc eu simbrie ? Pentru asta vă am eu la mine pe procopseală ? ISPIRESCU, L.44. Bunica avea nepotul în brațe . Iari aveai o rochie albă. / F i g. Toți pe buze au virtute. EMINESCU , P. 246. Nu vă uitați ironic la mine... n'aveți niciun drept ! DUMITRIU, B.F. 38. Conferențiarul a arătat ... rolul pe care-l are în educația comunistă însușirea... învățaturii marxist-leniniste SCÂNTEIA , 1951, nr. 2178. Să fie un titlu de mândrie ... pentru fiecare întreprindere de a avea din ce în ce mai mulți frunțași în producție. id. ib. / A deține. Dacă are secretul, de ce nu se folosește de el ? E x p r . (Învechit). A avea (ceva) a-mână = a avea (ceva) la îndemână, la dispoziția sa. Are săgeți a mână. DOSOFTEIU, PS.26 (cf. a- m â n ă). Aavea( ceva sau pe cineva) la mână = a avea avea asupra sa, la dispoziția sa, în puterea sau în stăpânirea sa ( la bunul său plac). Lăsați-mă pe mine, cucoană, să găsesc un bărbat duducai Tincăi : am la mână un procuror fain ! ALECSANDRI, T. 765. Nu pot face nimic împotriva lui : mă are la mână cu un înscris. A avea (ceva) pre mână = a dispune de ceva ( ce i s'a încredințat) . Va fi având pre mâna sa bani domnești. PRAV. MOLD. 178. Femeia avea pe mâna sa toată casa. / A avea la îndemână = a avea în imediata sa apropiere ( așa în cât să nu fie nevoie decât de a întinde mâna spre a-l lua). Să ai la îndemână nițel muc de lumânare. ISPIRESCU, L.376. (Învechit) (Despre femei) A avea pre sine = a avea menstruație. Aciasta e legea ... ceia ce are pre sine întru necurăția ei ... și bărbatului carele va dormi cu ciaia ce are pre sine. BIBLIA (1688) 82<sup>1</sup> .

cf. 11<sup>2</sup>, 359. (Învechit) A avea în pânțece = a fi însărcinată.  
Fecioara a avut în pânțece și a născut. TEODORESCU, P.P. 115.  
A avea draci, v. d r a c. A avea seu la rărunchi, v. s e u.  
A nu avea nici în clin nici în mânecă (cu cineva), v. c l i n.  
A avea (ceva) în gând (v.c.), în minte (v.c.), în cuget (v.c.)  
A avea la (sau pe) cap(ul său), v. c a p. A avea (ceva) sau  
pe cineva la (sau pe sau în) inimă (v.c.) sau (f a m.) la  
stomah (v.c.). A avea (ceva) pe (sau la) suflet(ul său), v.  
 s u f l e t. A avea pe conștiință, v. c o n ș t i i n ț ă.  
A avea în degetul cel mic. v. d e g e t. / A avea gârgăuni (în cap),  
 v. g ă r g ă u n.

2. a) (Exprimă un raport de posesie subiectiv și formal :  
 de ex. al părintelui față de copil, al soțului față de soție și in-  
 vers, sau orice alt raport analog.) Acest vestit împărat avea doi  
feciori. GORJAN, H.I 1/18. El întreabă, cine are o slugă ? BĂL-  
 GESCU, M.V. 392. Și-avea o fată - fata lui - Icoană 'ntr'un altar  
s'o pui. La închinat. COȘBUC, B.16. Doamne, mă Chirică, bun suflet  
de femeie mai am. Bine mi-am ales-o ! CREANGĂ, P.168. N'are  
dumnezeu stăpân ! id. ib. 111. Copilul acesta are o mamă masteră.  
Ruda sa ce-o are Nu o ia'n defăimare. DOSOFTEIU, PS. 42. Nu am alt  
tovarăș. KONAKI, P. 99. Să am drăguț pe-aici, Mi-ar părea zilele  
miți. IARNIK-BĂRSEANU, D.130. (E l i p t i c) Cine-o avut  
[drăguț] și-amu n'are, Pare-i noaptea an de mare ; Am avut, dar  
amu n'am, Pare-mi noaptea cât un an; Pe badea nu-l uit șuhan  
[niciodată]. MĂNDRESCU L.P. 85. / (Rar) R e f l. (Fig.)  
Și plecă împăratul-Verde- supărat, la bătaie... Vine... un om străin  
... și-i zice : " ... De-mi făgăduiești că-mi vei da ce n'ai acasă,  
eu te mântuiesc"... - " Să-i dau ce n'am acasă ? Numai pe mine nu mă  
am acasă și cătanele mele ". RETEGANUL, P. I 31.

b) (Construit cu acuzativ dublu) (Când voim să numim și  
 ființa care ne e rudă, prieten, etc.) Să poți avea supus pe împă-

ratul grec. E. VĂCĂRESCUL, IST. 253<sub>3</sub>. De nu mi-ieseă atunci  
din casă, Eu n'as fi de copil rămasă, Că l-as avea băiat și-  
acum! COȘBUC, F. 95. Are păzitor la cireadă un câne. ISPI-  
RESCU, U. 55. Are-o Greacă ibovnică. TEODORESCU, P.P.70. /  
(E l i p t i c). Dar mă doare și mai tare, De măicuța ce mă  
are [fată]. ALECSANDRI, P.P. 197. / F a m. (Către cel  
 ce ne supără, ne plictisește) Du-te'n casa cui te are (Ca să-ți  
dee de mâncare) TDRG. / (C i r c u m s c r i s). Eu am pre  
Domnul care mă grijaște [ingrijitor]. DOSOFTEIU, PS. 36.  
 Buzduganul ista îl avem lăsat moștenire de la strămoșul nostru.  
 CREANGĂ, P. 57. / (P o e t.) Brazi și pălținași I-am avut  
nuntași. ALECSANDRI, P.P. 2. / F i g. Atunce, Dăamne, la  
primejde, Sufletul meu să te-aibă nediadje. DOSOFTEIU, PS.70.  
Noianul de lume, ce-l am palat de primblare ... KONAKI, P.265.  
 c.) (În loc de al doilea acuzativ figurează un a d j.  
 sau un a d v.) N'ai pre altul asemenea. BIBLIA (1688) pr.7/43'  
Ai heruvimi gata. DOSOFTEIU, PS. 50. Am mânilor reci. E x p r.  
A avea pe cineva drag = a-l iubi. Ei, acum ghicește singur,  
De te am eu drag ori nu? COȘBUC, B. 196. El o avea foarte dra-  
gă, ca ochii din cap. SBIERA, P. 169. (Mai ales r e f l.  
 r e c i p r o c) A se avea dragi = a se iubi unul pe altul.  
Vai, bădită, dragi ne-avem, Ne'am lua, nu ne putem, Ne-am lăsa,  
nu ne'ndurăm! MARIAN, O. II 199. Hai, bade, să ne-avem dragi!  
 RETEGANUL, CH. 108. A se se avea rău, a se avea la cuțite (cu  
 cineva) = a fi dușmani, sau certați, a trăi în relații dușmănoa-  
 se. Dacă se va da apă din vasul din care beau porumbii, celor ce  
se au rău laolaltă, se îndrăgesc iarăși. HEM. 1274. Era tevatură,  
căci roșii și albi, uniți când a fost vorba să alunge domnie veche,  
iarăși se aveau la cuțite. PAS, L. I 122. A se avea bine (cu

cineva ) = a fi prieteni, a trăi în termeni prietenești, a se înțelege, a trăi în armonie. Cum te ai cu frate-tău ? LB. Avându-se bine [ Mihai-vodă Racoviță ] cu domnul muntenesc... MAG. IST. III 77/25. Îl pune la multe trebi, avându-se prea bine. E.KOGĂLNICEANU, LET. III 260/24. Împăratul turcesc nu bine se are cu hanul tătăresc. ȘINCAI, HR. II 267/2. Cu nimene'n lume nu se avea bine. PANN, P.V. II 96/5. Ei de mici copii s'au avut bine și s'au avut iubit frățește. SANDU-ALDEA, SĂM. IV 949. Se avea bine ca frații. ISPIRESCU, U. 34. Cu care se avea ca niște frați ... id., ib. 50. El se are bine cu jandarmul. JAR, E. 49. Ori, pentru că diferite notabilități dela Murgeni nu s'aveau tocmai bine, comitetul n'a luat efectiv ființă. SCÂNTEIA, 1947, nr. 760. / (Neobisnuit, incorect) Prezidentul mă are bine. I. NEGRUZZI, VI 11; cf. I 80. / A se iubi, a avea relații de dragoste (cu cineva). Chemătorii lua lăutarii și mergea la câte o fată, rudă ori nu; de multe ori, mergea la fata cu care se avea unu' sau altu' din chemători și avea de gând să o ia de nevastă. PITIȘ, SCH. 154. Se zice că ar fi al unei țigance care s'a avut bine cu un boier. SANDU-ALDEA, LUC. VI 449. Bădia se avea bine cu dânsa [cu Mântuleasa] SADOVEANU, P.M. 55. Fiind ea cândva cam sprintară, s'a avut bine c'un flăcău. id. N.F. 123. Mama se are bine cu un tâlhar din Racova ... CAMILAR, C.30. Hai, mândro, să ne'avem bine ... Hai, mândro, să ne'avem dragi. RETEGANUL, TR. 191. Foicică mărăcine! Si-aș trăi, și n'am cu cine. Ca cu cine m'am avut, fost-a vreme ș'o trecut, ș'o mai fi ș'o mai veni, Dar ca aia n'o mai fi. BIBICESCU, P.P. 361. De ne'avem, ori nu ne'avem, Numa'n ochi să ne vedem. ȘEZ. I, 142.

d.) ( Al doilea complement se poate indica și prin prep. de ) Acela va avea fata de nevastă. RETEGANUL, P. IV 73. Își alese ... un ogar, să-l aibă de tovarăș. ISPIRESCU, L. 297. S'o am de ibovnicea. TEODORESCU, P.P. 315. Viermușorii ... țărna au de 'nvălitoare. KONAKI, P. 269. Avem de moștenire, de la tata,

o pereche de opinci. ISPIRESCU, L. 215 . Să prinzi vre-o fătă de pește, ca să avem de legumă pentru azi și mâine. id.ib. 280. S'o aibi de zestre pe când te-i mărita. SBIERA, P. 207. Ai un bărbat de vânzare. DOINE, 177. / F i g. Slava acestii lumi, de răs și de smenteală să o avem. VARLAAM, C.73<sub>2</sub>. Și pe călugări întru nimic nu i socotea, avându-i de batjocură. DUMITRACHE 164. Aceasta ... o vom avea de pildă . DRĂGHICI , R. 141/19. Căci nu mai am de obicei ... Să mă îmbăt și de scântei Din stele. EMINESCU, P.73. / A avea pe cineva de aproape = a avea multă simpatie sau dragoste pentru cineva. Pe copii tăi fi am mai de aproape decât pe ceilalți. ISPIRESCU, L. 273. / (Complementul în acuzativ poate fi omis, ca de la sine înțeles) Eu nu am [bani] nici de cheltueală. DRĂGHICI, R. 14/8. / (Mai rar.) A (se) avea (în) de bine = a (se) avea bine ( cu cineva) ; a (se) iubi, a avea relații de dragoste ( cu cineva). Se avea în de bine, fiindu-i foarte credincios. BĂLCESCU , M.V. 463. Mă am di bini cu fata împăratului. ȘEZ.IV 199. / (În cazul din urmă găsim mai ales construcția cu prep. c u :) A avea pe cineva cu bine sau cu drag = a-l iubi. Ai-mă, mândră, cu bine, Cum te am și eu pre tine ! RETEGANUL, TR. 109. Că n'am pe nime cu bine ! ȘEZ. III 159. Că n'am pe nime cu drag. ȘEZ. I 74 cf. III 22 (Prep. d e , care în construcțiile acestea are sensul de "drept" poate fi uneori înlocuită prin c a ). L-am avut zece ani ca profesor la facultatea noastră.

e) (Aproape învechit) cconstruit cu două acuzative, din care al doilea poate fi uneori introdus prin d e sau c a ). A considera, a socoti, a ținea ( pe cineva drept ceva). Rogu-te să mă aibi de lepădat. VARLAAM,C. 358<sub>2</sub> .[Moisi] iubia pre d[umne]zău și pre dînsul avea săvârșitul cel de apoi. BIBLIA (1688) pr. 6/49. Numai pre dînsul se cuvine să-l iubească, iar celelalte toate să le aibă ca niște gunoaie ? ANTIM, P.16. Nu voiu nici-

odată să m'aibi de nebun. PANN, P.V. II 150/21. Mă au de mort și pierdut. GORJAN, H. II 223/24. Iago [căt-re Ote-lo] : Și-aveți-o, generale, vă rog, de credincioasă. P.P.CARP, ap. TDRG. Popoarele l-aveau ca pe cel mai liberal dintre potentati. I.GHICA, ap. TDRG. / (învechit) E l i p t i c. (r e f l.) A pune preț mare pe sine, a se crede prea mult, a fi infumurat. Nime, pentru bunătățile sale, să nu se aibă pe sine și pre altul să osândească. VARLLAM, ap. TDRG.

3. (Fam.) (Mai ales vorbind despre femei) A se bucura de favorurile cuiva, a poseda. Lui Butugan îi plăceau brunetele. Avusese, zicea el, o țigancă, astă vară la treerat. BRAESCU, M.B. 141. / I-adevărat că femeile bătrâne și vitioase te pot avea pentru un pumn de auer. CA.PETRESCU, T. II 239. / F i g. (F a m.) A înșela, a dovedi pe cineva. Am fost nevoiți să recunoaștem că ne-a avut.

4. (Complementul e o noțiune de timp, de spațiu sau numerică) Un zid..., având opt palme lățime. DRĂGHICI, R. 164/31. N'am nici măcar un ceas subt a mea stăpânire. MARCOVICI, C. 10/22. " Ce (zi) avem azi ?" - " (Azi avem) Luni". TDRG. Am uitat ce dată avem adzi. Mai avem un kilometru până să ajungem. TDRG. Nu-i chip oare să am un ceas tihnit când mă întorc dela treburi ? SADOVEANU, N.F.43. Stiuca ... avea cel puțin șase kilograme. id.ib. 103. / E x p r. A avea vreme (sau timp) = a afla timp (spre a face ceva). Dumnezeu, ... iubite cetitoriule, să-ți dăruiească ... cândva și mai slobode vacuri, întru care ... să aibi vreme și cu cetitul cărților a face iscusită zăbavă. M.COSTIN, LET.I 5/23. Tu vei trăi ..., pentru-ca să aib indestulă vreme a implini dreapta mea răsplătire, BELDIMAN, N.P. II 17/11. / A apuca (II 3) să ... împăratul nici n'avea vreme să se minuneze. ISPIRESCU, L. 390. Avem vreme să aducem alte răsaduri, am murmurat eu. SADO-



VEANU, N.F. 33. / A fi liber sau a avea răgaz pentru cineva.  
Dragu mi-e râtul cu flori și de mândra'n sărbători și mi-i drag  
râtul cu pene. De mândra ,când are vreme. DOINE, 56 . (Mai ales  
 la negativ:) N'am vreme sau timp ( să ... sau spre a ... sau pentru  
...). / (învechit) (Completat prin " de a(n)i" :) A fi trăit.  
Are multă vreme de ai, într'acel loc. DOSOFTEIU, V.S. 30<sub>1</sub>. A avea  
x ani = a fi (în vârstă) de x ani. Dinainte [în trăsură] era  
un om balan, ce putea să aibă 35 [de] ani. C.NEGRUZZI, I 37.  
A (nu) avea zile (sau zilișoare) = a (nu) se bucura de viață, a  
(nu) trăi. A pomeni ... baba mea, câte zilișoare-a avea , de năcazul  
acesta ! CREANGĂ, P. 128 . Mai avea-vor zile , să se mai văză, au  
ba ? ISPIRESCU, L. 105. Moare, că n'are zile. MÂNDRĂSCU, L.P. 47.  
Nu vezi că baba are zile cu carul ? PAS, Z. I 52. A (nu) avea zile  
bune = a nu trăi în liniște și în înțelegere ; a (nu) avea parte  
(sau noroc), de... Două zile au avut ei vreme bună, cu vânt priin-  
cios . DRĂGHICI, R. 9/6 . Vom avea ploaie, furtună. TDRG. Să nu am  
Păști, nici Crăciun. DOINE, 218. Cu gura mă blăstămai : Să n'am  
prânz Fără de plâns, Nici amiaz Fără năcaz. IARNIK -BĂRSEANU, D.  
 195. A-și avea un loc = a ocupa un loc. Nu e destul ca o nație  
să-și aibă un loc pe harta lumii. BĂLCESCU, M.V.5. A avea loc =  
 a găsi (un)loc. Un roi de albine ... umblau bezmetice de colo până  
colo , neavând loc, unde să se așeze. CREANGĂ, P. 238. N'ar avea loc  
în pământ ! ALECSANDRI, P.P.229. / (Despre un eveniment) A se în-  
 tâmpla , a se petrece. Istoria țării noastre spune oricui ... așa  
și numai așa putea să aibă loc eliberarea. ANA PAUKER, 23 Aug.5  
În acelea vremi a avut loc întâmplarea. RETEGANUL, P.I<sub>11</sub> . (Despre  
 un sentiment, o putere, o faptă ... ) A nu avea margini = a trece  
(peste) orice măsură, a fi afară din cale de ... Supărarea acum nu  
avea margini . RETEGANUL , P.V. 20. Era un zăcas [în text " ză-  
gaș ", probabil greșală de tipar) , de n'avea margini . ISPIRESCU,  
 L.276. / (Aproape învechit) A avea cale = a avea înaintea sa

un drum (lung). Avia cale la țară departe. DOSOFTEIU , V.S.118<sub>2</sub>.

5. F i g. a) (Complementul e un abstract) La mine să aibă săvârșitul , la mine să năzuească. BIBLIA (1688), pr. 6/13. [Pre measer] Dommul îl face de-i viasel, Trimițând putiare de la Sion s'aibă . DOSOFTEIU, PS. 41. Voiu lăsa fericirea aceluia ce-o are.

ALEXANDRESCU, M.7. E x p r . A avea dreptatea ( v.c.) A avea gând să ( sau a ...) ..., v. g â n d. A avea grijă ( v.c.) A (nu) avea greș(ală) (v.c.). A (nu) avea habar (v.c.) A avea treabă (v.c.) A avea vorbă (v.c.)

b) (Adesea a avea împreună cu complementul său abstract are același înțeles ca verbul corespunzător complementului, de ex. a avea asemănare sau deosebire = a se asemana sau deosebi, ~întâmplare = a i se întâmpla , a păți, ~nădejde = a nădăjdui , ~bănuială = a bănui, ~spor = a spori, ~traiu sau viață = a trăi sau viețui, ~vis = a visa , ori poate fi redat prin adjectivul corespunzător complementului, precedat de " a fi", de ex. a avea noroc = a fi norocos, a nu avea moarte = a fi nemuritor ).

Având prepus pentru niște lucruri... ANTIM, P. XXIII. Acest somn puternic are cu moartea asemănare. BARAC, A. 50/17. Atât de nesimțitori ne-am face, încât năam avea ... deosebire de dobitoacele cele necuvântătoare. DRĂGHICI 50/16 . Și de sânt, și de am viață, dar lumea ce-mi folosește ? KONAKI, P. 100. Vis frumos avut-am noaptea. EMINESCU, P. 187. Atunci lumea cea gândită pentru noi avea ființă . id.ib. 232. Pot să am nădejde în voi ? CREANGĂ, P. 20. Când a mai auzit și despre întâmplarea ce au avut ...., nu știa cum să mulțamească lui Moș Nichifor. id.ib.135. Să ia mândruța urît, Să aibă traiu necăjit. IARNİK - BÂRSEANU , D.167. La lucru n'are spor .DOINE, 283. A băut apă vie , și nu are moartea.....

/ E x p r . Atâta bine, sau folos, sau câștig, sau rău, pagubă ori (incorect) așa bine ( sau rău ) să am = formulă prin care se solicită încrederea cuiva, propunându-se ca garanție stare de fericire

( sau de nefericire ) a celui care o exprimă, în funcție de caracterul adevărat ( sau fals) al celor afirmate de acesta. Stii câți stăm noi aici ? Aici sunt două sute de chiriași așa să am eu bine , și numai un singur closet. CĂLINESCU, E.O. II 177.

c.) (De multe ori a avea împreună cu complementul său abstract corespunde unui verb cu sens pasiv) Are Ptolomeu ... mare laudă [ = este lăudat ] . BIBLIA (1688) pr.8/34. Să avem iertare [ = să fim iertați ] , stăpîne ! CREANGĂ, P. 204. Nu mai ai scăpare [ = nu mai poți fi scăpat ] din mîna mea ! ISPIRESCU, L. 223. (Prin anticiparea posesiei) A primi, a căpăta , a i se da cuiva ceva, sau a se împărtăși la sau din ceva. Ce bine să fac să aibă viața de veaci ? CORESI, ap. CP 139/33. Cinste să aibu de la domnia ta. MOXA 372/12. Să aibă certare, ca și un ucigătoriu. PRAV.MOLD. 47<sub>1</sub>. Ar da toată starea, ca să aibă un minut ... de odihnă. MARCOVICI, C. 19/5. N'am ... mîngăiere . KONAKI, P. 103. De toate acestea ... , eu mai înainte aveam știință [ = căpătasem știre ] . DRĂGHICI, R.36/4 . (Cf. avea știință de limba elinească = cunoștea limba elină, sub d.) Mulți ani trecuse la mijloc, de când acești frați nu mai avuse prilej [ = nu le fusese dat prilejul ] a se întîlni amîndoi. CREANGĂ, P. 183. Pace de el [ = din spre partea lui ] nu veți avea. ISPIRESCU, L. 195. Se întoarseră pe rînd : Gavril și Moise , pentru a domni, iar Ioan, pentru a rătăci o viață întregă în Ardeal, așteptând un scaun pe care nu-i era dat să-l aibă. IORGA, L.I 21. N'am milă, unde mă duc . DOINEA , 48. (Cf. N'am milă = nu simt milă , v. mai jos, sub e.) / Boala asta n'are leac [ = pentru ea nu se găsește leac ] .  
E x p r . A avea căutare ( v.c.) sau trecere ( v.c.), folos (v.c.) , sau dobîndă (v.c.) A nu avea chip să ... , v. c h i p . A avea parte (v.c.) A avea voie (v.c.)

d.) (Complementul e o trăsătură caracteristică sau o însușire inerentă mai ales a vieții psihice a omului, de ex. a avea bunătate sau răutate = a fi bun sau rău, a avea curaj sau îndrăz-

neală = a fi curajos sau îndrăzneț) . A fi înzestrat cu ... Multă  
bunătate ce avea spre cei de sub stăpânire ... BIBLIA (1688) pr.  
 7/5 . Mă învață să aibă răbdare VARLAAM, C.II 3<sub>1</sub> Nu ai îndestulă  
îndrăzneală. MARCOVICI, D. 10/22 . Ai îndestulă tărie de suflet, ca  
să nu te temi. id.,ib. 16/20 . Prâslea întrebă ce putere are zmeul.  
 ISPIRESCU, L.87. De ai curaj să mai mergi, poți să o întrebi pe  
dînsa. id., ib. 358. D'apăi aveți răbdare bre până la anul măcar,  
când v'o vini mintea. CĂLINESCU, E.O.II 9. Pe când urca scările  
peronului... își dădu seama că nu avusese curaj. DUMITRIU B.F.36  
Ar trebui să ai mai multă judecată. SADOVEANU, N.F. 33 cf. 25.  
Aibi încredere în ce-ți zic eu . V.ROM. S II Noembrie 1950, 51.  
A avea dar (sau talent) de ... = a fi talentat , - darul să = a  
fi înzestrat cu însușirea ( bună) de a ... , - memorie (sau ținare-  
de-minte ) , - știință = a ști etc. Oameni ai locului ... , de limba  
elinească având știință. BIBLIA (1688) pr. 4/44 . Nicolae ... avea  
dar de învățătură. GAVRIL NIF. 12/2 . Avea darul de a fi curățel.  
 ISPIRESCU, L. 229. Are ținare-de-minte grozavă. id.,ib. 366. /  
A avea (a)plecare (învechit, plecăciune ) spre = a fi aplecat spre !...  
a avea deprindere sau obicei = a fi deprins, obișnuit ... , a avea  
nărav = a fi năvălos , etc. Lamele , după deprinderea ce aveau,  
umblau după dînsul . DRĂGHICI, R. 149/5 . Cum ai vre(e)a, ca omul ....  
La patimi să nu mai aibă ... plecăciune ? KONAKI, P. 266. Împăra-  
tul are obicei a bea în toată sara ... lapte dulce. CREANGĂ, P. 97.  
Tragerea-de-inimă ce avea sluga spre a-i sluji cu credință ... ISPI-  
RESCU, L.126. Calul acesta are nărav. Harap-alb ... are o înfăți-  
sare ... plăcută. CREANGĂ , P.210. Totul într'însul avea pe vino'  
coace (v.c.) ISPIRESCU, L. 240. A avea aerul (v.c.) / A avea  
haț (v.c.). A avea noroc (v.c.). A avea rânduială (v.c.) A avea  
socoteală (v.c.) A avea (h)artag (v.c.) A avea pe vino'ncoace  
 (v.c.) ISPIRESCU, L. 240

e). (Complementul este o stare psihică sau o stare orga-  
nică, de ex. a avea bucurie = a se bucura, a avea dorință = a dori  
etc.) A simți, a se bucura de ... Frica ce are [femeia] pentru  
să nu o omoare [bărbatul]... PRAV.MOLD. Fămeaea avea jale nemân-  
găiată. MINEIUL (1776) 51 $\frac{1}{1}$ . Nu avea poftă de mâncare. DRĂGHICI, R.  
40/17. Mai am o dorință. MARCOVICI F. 6/18. Nu mai au nici o plă-  
cere. KONAKI, P. 104. N'am răgaz, nu am odihnă ; id., ib. 86.  
Avat-am odată ... dor de fală. ALECSANDRI, P. II 101. P'acolo avu  
poftă el a trece. ISPIRESCU, L. 373. N'avea astâmpăr. id., ib.  
161. Tu să n'ai nici o pasăre. ALECSANDRI, P.P. 113. Cum să n'am  
inimă rea ? IARNIK-BĂRSEANU .p.383. N'am stare și-așezare. DOINE,  
208. Când n'am bani, am voie-bună. id,ib. 209/16. Numai una n'are  
somn. MĂNDRESCU , L.P.59. / Parcă aveau orbul -găinilor (v.c.)  
CREANGĂ , P.304. / Am dureri de cap. Am friguri. E x p r. A avea  
lipsă (v.c.) A avea nevoie (v.c.) A avea op (v.c.) A avea tre-  
buintă (v.c.) (Eliptic) Ce ai ? = ce ți-e ? Ce ai astăzi ,măi  
Tândală, de ești așa supărat ? ALECSANDRI, T. 161. Araid, ce însem-  
nează pe tine negrul port ? ... Ce ai ? EMINESCU, P. 211. Ce ai ?  
Te văd cam supărat ! SADOVEANU, N.F. 43. / (Și cu alte accepții :)  
"Așa a fi, n'a fi așa", zise mama, "vreau să-mi fac băietul popă.  
Ce ai tu ? " (= de ce te împotrivești ? ce-ți pasă ție ? ) CREANGĂ ,  
A.13. / ( F a m . ) A avea pe dracul ! sau a nu avea nici pe dra-  
cul ! = a nu avea nicio suferință, boală, necaz etc. "Sărmanul, are  
friguri și trebuie să stea în pat !" - "Are pe dracul ! L-am văzut  
și azi pe stradă !" / (Starea psihică indicată prin complementul  
abstract e un sentiment față de cineva). Are vrăjmășie spre dînsa.  
PRAV.MOLD. 83 $\frac{1}{1}$ . Dragostea, ce el arată că are asupra popoarelor  
învinse... BĂLCESCU, M.V. 413. Toti aveau milă de ea. ISPIRESCU, L.  
309. Aveau pizmă ... pe oameni. id. U.62. Are ciudă pe alta. ȘEZ.  
I 157. Pe cine-i avea mânie... DOINE, 98. / A fi sau a sta cu

cineva într'un anume raport. Începuse ... a avea luptare cu Scheaii.  
 MOXA 373/11 . O vrajbă ce au fost avându eianan-de sine ... PRAV.  
 MOLD. 38<sub>1</sub>. Aveam prieteșug prea mare cu vărul meu. GORJAN, H.I 104/4  
Se vede că a avut vreo ceartă cu soră-sa . ISPIRESCU, L.5. Două merg,  
două stau, două o dușmanie ... au ? ( Soarele și luna ... )GORO-  
 VEIU, C.352. / E x p r . (Învechit) A aveà pâră ( cu cinevâ )  
 = a fi în proces sau a avea judecată ( cu ... ). Va avia neștine pâră  
cu altul ... PRAVILA MOLD. 12<sub>2</sub> ; cf. 29<sub>2</sub> , 34. / A avea ceva cu  
cineva = a avea motive de nemulțumire sau vrăjmășie împotriva cui-  
 va , a-i căuta ceartă sau pricină, etc. De aveți ceva cu noi, răs-  
pundeti ! SEVASTOS, N. 114 . Eu nu știu ce are cu mine ! RETEGANUL,  
 P.II 57. / ( Mai ales în întrebări ) Ce ai cu mine ? = ce vrei de  
 la mine ? Ce am eu cu sufletul vostru ? CREANGĂ, P. 160 . Ce-au  
împăratii toți cu mine ? TEODORESCU, P.P. 111. Ce-ai cu el, Dacă  
e chelt ? ZANNE, P. II 517. Sărăcie, ce-ai cu mine ? id.ib. V.575 /  
 (Adesea completat) Mai ai și cu mine o leacă de vorbă (v.c.)CREANGĂ,  
 P.272/22. Cu dîștii să am eu deacuma de lucru ( v.c. ) ? SBIERA,P.  
 286. / E x p r . A avea de furcă cu cineva, v. f u r c ă .

f.) ( Uneori, găsim drept complement o construcție prepo-  
 zitională ) ( Cu prep. d e ) Purta ... pene, pentru care avea de fală  
 (= avea ca o fală) a se îngamfa oarecum . DRĂGHICI, R. 174/30. Ai de  
gând [ = ai intenția, v. g â n d ] să mergi mai tîrziu [ la bal ] ?  
 ALECSANDRI, T.306. Părinții fetii ... au de bucurie ( socot drept  
 o bucurie), că le-a picat un om așa de bun. CREANGĂ, P. 168. A avut de  
grijă ( a avut grijă, v.c. ) și pentru aceasta. ISPIRESCU, L.107.  
Despre acest lucru , ea n'are de știre (= n'are știre s.v.). ȘEZ. V  
 34. / ( Cu prep. î n ). Pe dînsa în dragoste o avea. PANN, E. II  
 30/15. / Cu prep. l a . Nu știu, dacă ai la știință, ori ba, dar  
eu slujesc la poarta raiului de multă vreme. CREANGĂ, P.313. / ( Cu  
 prep. î n t r u ). Începu a să griji în tot chipul să o aibă întru

cunostință . MINEIUL ( 1776) 10<sup>1</sup><sub>2</sub>

f.) ( E l i p t i c ) Las' sa mă chieme cum m'a chiema ;  
ce [subînțeleș : pagubă] ai d-ta de acolo ? CREANGĂ, P.149 .  
Fericească-l scriitorii, toată lumea recunoască-l , Ce [subînțeleș :  
folos]- o să aibă din acestea , pentru el, bătrânul dascăl ? EMI-  
 NESCU, P. 224. Astă fată bine joacă, Numai are [subînțeleș : defectul  
sau obiceiul], că cam șchioapă. IARNIK-BĂRSEANU, D.420.

6. R e f l. a.) (Învechit, Mold.) A fi. Pururea să ne avem  
călători într'această lume. VARLAAM, C.369<sub>2</sub>. Cf. DOSOFTEI, V.S.15 /  
 (Probabil latinism, cf. lat. r e s s i c s e h a b e t = lucrul  
 stă, este astfel). Așa dară, despre răsărit bălțile, munții și locul  
se avea . CANTEMIR, IST. 125. Istoricul adevărat ( ... carile isto-  
riia adevărat, precum s'au avut, istoriseaște ) ... id.ib. 70 ; cf.  
 76,91.

b) (Rar) A se simți. Mă am = sânt ... , trăiesc , ... [d.e.]  
Cum te ai ? LB. Fitecare , cum se păstrează așa se are. RĂDULESCU-  
 NIGER, ap. TDRG.

c) (Rar) A se raporta către ( sau la ). Precum lumina soare-  
lui se are cătră alalte steale... CANTEMIR, ap. Două dreptunghiuri  
care au aceeași bază se au între ele ca înălțimea lor. MELIK, G. 110.

II. ( În legătură cu forme verbale, cu funcțiune uneori apro-  
 piată de aceea a unui auxiliar de mod).

1. (Urmă de infinitiv) Arată d e s t i n a ț i a , s c o p u l  
 sau caracterul o b l i g a t o r i u al acțiunii (exprimate  
 de acel infinitiv.

a.) A trebui, a avea îndatorirea, a fi dator să ...; cf.  
Să aibă datorie a merge ... spre ajutor. E.VĂCĂRESCUL, IST.255 .Răs-  
puns avămu a da. CORESI, E. 29/11. Să aibă a plăti dajdea și toate  
greutățile. PRAV. MOLD. 3<sub>2</sub>. Tăranii să aibă a aduce bucate la oaste.  
 NECULCE, LET. II 344/37. Atâta avum a pomenire. N.COSTIN, LET.I.A.

16/29. Cercetează pentru vre-o corabie, ce are a să porni acum.  
 DRĂGHICI , R ... 14<sub>11</sub> Să cinstim pre bătrânii cu care vom avea  
[- va trebui] a trăi. MARCOVICI, D. 178/24. Ce avuiu [- ce tre-  
buiiu sau ce îmi fu dat] a mai vedea ! PANN, P.V. I 99/12.  
Nu avem [- nu sântem datori] a cerceta aci , cum se produc asemenea  
raporturi . MAIORESCU, CR. I 165. N'au avut de cât cu ochiul ori cu  
mâna semn a face, Si apusul își împinse toate neamurile 'ncoace.  
 EMINESCU, P.239. Atâta vreme să ai a mă sluji , până când îi muri.  
 CREANGĂ, P. 206. Hai și tu cu noi ,... că doar n'am [- nu sânt  
dator] a te duce în spinare. id.ib. 241. Zace merla că-i bolnavă.  
Merge cucul și-o întreabă. " Da mori tu, soro, de grabă ?" -"Ce  
ai, cuce , -a mă'ntreba , Că mor de grabă , ori ba ?" ȘEZ. I,46.

b.) Neobișnuit ; cu sens de imperativ). [- Avuția] să nu  
o aibi a tace [- să n'o taci , să n'o ascunzi] a lui D[umned]zău .  
 VARLAAM, C. 279<sub>2</sub>.

c.) ( Exprimă viitorul). Cu audzul audziți și nu aveți a  
a înțeleage ( veți înțeleage N.TESTAMENT, 1648, să  
nu înțelegeți BIBLIO 1688 ) și vădzând praviți și nu  
aveți a vedea ( veți vedea N.TESTAMENT 1648, să nu  
vedeți BIBLIA 1688). N'are a treace ruda aceasta, până acea-  
lea toate vor fi. CORESI, ap. CCR. A ascunsei tale inimi am a undi  
adâncimea. KONAKI , P. 259. Doar n'am a trăi cât lumea ! CREANGĂ, P.  
 146. ~~Doar~~ N'are a te mânca ciurma ! ȘEZ. I 105.

d.) A putea, a avea putință, posibilitatea ,ocazia ( de a...)  
Mi-am oprit rostul , să n'aibu a dzice ... cuvânt de price. DOSOFTEIU,  
 PS.46! Lună-așa încântătoare n'am avut a admira. ALEXANDRESCU, M.19.  
Să faci tocamlă, că după ce ți-i implini anii , să ai a lua din casa  
lui ce-i vrea tu. CREANGĂ, P. 146. N'am a mă plânge de nimic. ISPI-  
 RESCU, L.12. Iertător mult pentru sine și adese-ori și pentru alții,  
când spera că o să aibă a fi iertat, la rândul său, de dînsii. ZAM-  
 FIRESCU, ap. TDRG.



e.) ( Neobişnuit) Sălbaticii ... într'o nimică au de a ucide [ - pentru sălbatici uciderea e o nimica toată ] şi a mânca oameni . DRĂGHICI, R. 265/1. E x p r . A avea (de) a face (ceva sau cineva, cu altceva sau cu altcineva) = a sta, a fi în legătură ( cu ceva ori cu cineva), a se referi ( la ceva sau la cineva), a avea ceva comun ( cu ceva sau cu cineva) ; adesea , la negativ (întrebuinţat ca o întâmpinare, prin care voim să arătăm că argumentele aduse împotriva părerii noastre nu se referă la chestiunea în cauză) n'are a face ! = n'are legătură ! nu interesează ! Aceasta [ō sustine] însă fără cuvânt , neavând nimic a face numele Sarei cu Ismail. E. VĂCĂRESCUL, IST. 247. Rău e , când ai a face tot cu oameni care se tem şi de umbra lor. CREANGĂ, P. 233. Bunătatea nu are de-a face cu răutatea, id. 209. Aşa mi ți-a fost povestea ? ... Stai ... dară , să-ți arăt eu cu cine ai a face ! ISPIRESCU, L. 377. "Pleacă iute c'ai să întârzi de la tren" - " N'are a face, la şapte şi douăzeci pleacă altul !" (Mai ales) Ce -are (de)-a face ? Ce-are a face el cu maică-sa ? Poate ea să fie o aspidă, el ce-i de vină ? S. NĂDEJDE, ap. TDRG. Harap-Alb, Gerilă, Ochilă şi Păsări-Lăţi-Lungilă se pun ei de ospătează şi beu, cât le trebuie. Dar ce are a face ? Par'că nici nu se cunoştea de unde au mâncat şi au băut. CREANGĂ , P.260. " Voinic trebuie să fii, omule ..., dacă tu poți să vânezi un tântar pe care noi nu-l vedem !" - "Ce-are a face ! Voinic este Ţugulea ..., care a omorît pe Smeoica ". ISPIRESCU, L.321. - Şi ce-are a face ? CĂLINESCU, E.O. II 311.

2. Urmărit de conjunctiv ( are aceleaşi înţelesuri ca şi în cazul când e urmărit de infinitiv ; prevalează însă înţelesul viitorului).

a.) A trebui, a avea îndatorirea, a fi dator să ... Un pas am să mai fac ! MARCOVICI, C. 16/12 . Nu luaţi sama că alergătorii au să plece ! C.NEGRUZZI, I. 39. Îi spune cu cine are să se întâlnească şi ce să vorbească . CREANGĂ, P. 95. Să ştii de la mine ce

ai să faci, când vei ajunge acolo ! id.ib.170. N'am știut că , ducându-mă să slujesc unui împărat , am să mă lupt și cu fiare sălbatice . ISPIRESCU, L. 14. Când voi isbi odată eu cu barda, Această stânca are să se crape. BENIUC, V.7. Are să aibă el grije de trăsura Eleonorei. DUMITRIU, B.F.76. Dragostea din satul tău E mai bună fătul meu ; ... De drum n'ai să te'ngrijești, Nici de ploi să te scutești. IARNIK-BĂRSEANU, D.80. Ai să-ți ceri iertare de la el, dacă vreă ca afacerea să se aplaneze. / (Când nu voim să poruncim , ci să dăm un sfat, să arătăm singura cale care e de urmat, fraza din urmă se schimbă în :) N'ai decât să-ți ceri iertare de la el , și afacerea se va aplană. / ( E l i p t i c ). A nu avea decât = a avea libertatea de a ... (exprimând desinteresul ).  
N'ai decât = (ia) încercă, poștește și fă, (dacă-ți dă mâna) ; puțin îmi pasă ! Hai să provocăm o întâlnire ... - N'ai decât - zise Toader - n'are ce strica. CĂLINESCU, E.O. II 101. " Am să merg să-i fac un scandal ne mai pomenit !" - " N'ai decât !" / (Imperfectul urmat de conjunctiv exprimă uneori o lucrare care era gata să se întâmple = era să ... ) A fi pe punctul de a ... Curioz lucru era să vadă cineva pe lamă, când avea să vie acasă. DRĂGHICI, R. 102/26. Și pendula avea să ardă. DUMITRIU, B.F. 55. În timpul de acum avea să ne calce cu fier și cu foc năpastia ... ODOBESCU, III 28. Aveam să plec, dacă nu mă anunțai.

b.) ( Cu sens de imperativ). Aveți să mergeti ! RETEGANUL, P. III 9. N'are să se amestece [ = nu-i e permis să s'amestece ; să nu se amestece ] nimeni unde nu-i fierbe oala. ZANNE, P.IV 15.

c.) (Exprimă viitorul.) ( Sensul de " a voi" se străvede încă în exemplele : Mă dau jos și am să șed toată noaptea lângă d-ta . CREANGĂ , P. 133 . Un lucru numai am să-ți spun ... ISPIRESCU, L. 41.) Moartea are să-l răpească. KONAKI, P. 292. În călătoria ta ai să ai trebuință și de răi și de buni. CREANGĂ, P. 198. Avem să

dăm peste o primejdie mare. ISPIRESCU, L.6. Tu te fă bolnav și-i spune că ai să mori, dacă ... SBIERA, P. 131. Au să te aleagă. MARIAN, O.I.9. N'are s'o poată lua. SEVASTOS, N.27. "Vreau să fiu și am să fiu, Am să fiu ce vreau să fiu !" BENIUC, V.18. Hi! , caii mei ! O vână-mi crap, Cu sânge am Să vă adap. id.ib.15. De-ai să mori ... Facă ce-a vrea Dumnezeu ! ALECSANDRI, P.P. 217. Pre mine ai să mă dai. RETEGANUL, TR. 23. N'are să-mi ieie meseria din mână ! ZANNE, P.V. 412.

d.) A putea , a avea putință, posibilitatea , ocazia de a ... Ceia ce-ți ... fac țării smântă,... Să n'aibă să scape de sfânta-ți direaptă . DOSOFTEIU, PS. 63. D'apoi dacă n'oiu ști eu , cine altul are să știe ? CREANGĂ, P. 299. Asupra cărmuirii împărăției n'am nimic să-ți zic [ = nu pot obiecta nimic ] . ISPIRESCU, L. 41. N'am s'o [ împărăția ] mai găesc pe nici o hartă. BENIUC, V. 20. N'ai să-mi scapi ! ȘEZ. I 616.

3. Următ de supin(are aceleași înțelesuri ca și în cazul când e urmat de infinitiv ).

a). A trebui , a-i rămânea cuiva ceva de îndeplinit. Eu socotesc că încă mai avem de ascultat. DRĂGHICI, R. 14/26. Am de trecut prin multe locuri. CREANGĂ, P. 197. Cum ai de mers pe drum ? RETEGANUL, P. IV 20. / (Supinul poate avea un pronume drept complement). Aceaste dară avum , carile mai curat și mai pre scurt avum de zis. CANTEMIR, HR. 75 . Moșneagul se duce la târg, târguește el ce are de târguit ... CREANGĂ, P.77. De câite ori avea câte ceva greu de făcut , chema calul. ISPIRESCU, L. 149. Că nimic n'am de cerut. DOINE , 267. / ( Complementul supinului poate fi și un substantiv) Fiecare nație are o misie ... de împlinit. BĂLCESCU, M.V. 5

b.) (Mai rar) A putea, a ști. Ia mai sfârșește odată cu lupul cela ; altă ceva n'ai de vorbit ? CREANGĂ , P.123. Ce ai de spus față de obiectiile acestea ?

4. (Construit cu relativul c e sau adverbele c u m, c â n d, u n d e urmate de un infinitiv fără prep. a; sau - mai rar- de un conjunctiv cu s ă) A ști, a putea.

a.) (Construit cu relativul c e) Ea-i răspunse : n'am ce face. ALECSANDRI, P. Harap-Alb, ne mai având ce zice, mulțamește lui dumnezeu, și de bine, și de rău. CREANGA, P. 224. Așa îl urisă ele de tare ... , că ... s'ar fi lepădat de spân, ca de ucigă-l-crucea. Dar nu aveau ce se face, de împăratul [̄] din pricina împăratului [̄], ca să nu-i aducă supărare.<sup>id.</sup> ib. 210. Locul e ferit, și iepele au ce paste . id. ib. 128. Toti remaseră de rusine, căci n' avură ce le face. ISPIRESCU, L. 380. N'avu nici el ce mai zice. ib. id. 47. Pentru omul care-ți place , Mergi la dracul, n'ai ce face. DOINE, 83. BARCIANU. / Dară n'avu ce-și face capului , căci tată-său îl trimetea ... ISPIRESCU, L. 33. Nu ai de ce fi supărat. CREANGĂ, P.189. Să aibă cu ce munci. IARNIK -BÂRSEANU , D.291. /

( E l i p t i c prin omisiunea infinitivului de la verbul care a fost exprimat înainte). Nu e dator să mi-o plătească? El zice că n' are cu ce [̄subînțeleș : plăti]. ISPIRESCU, L. 176. Nu-i așa ju-pânesică ? Mai zi dacă ai ce [̄subînțeleș : zice]. CREANGĂ, P. 119. "Multumesc !" - "N'ai de ( sau pentru sau la ) ce [̄subînțeleș : multumi]. / N'am ce să mai pierz ! MARCOVICI, C. 8/12 . Văzând că Ivan este om împărătesc , n'are ce să facă. CREANGĂ , P. 301.

E x p r . A (nu) avea pentru ce , a nu avea de ce = a (nu) exista un scop, o cauză, un motiv plauzibil. Am de ce să fiu supărat.

b.) (Construit cu adverbele c u m, c â n d, u n d e, mai ales în următoarele ) E x p r . A (nu) avea când = a (nu ) avea timp pentru ceva. Ce să vadă ? Si-apoi mai are când vedea ? CREANGĂ, P. 23. A (nu) avea cum = a (nu) exista modalitatea de a ... Într'alt chip n'avură cum face. VARLAAM, C.49<sub>2</sub>. N'ai cum lăcui într' aeiaia curte. DOSOFTEIU, V.S.49<sub>2</sub>. Legătura să desleage n'au avut cum. id., iv. 43<sub>1</sub>. Mai dulce n'are cum fi. IARNIK-BÂRSEANU, D.25. Bat'o

cruciulita , lele N'avu cum să nu mă'nșele [ = a trebuit să fiu sedus de ea ] , C'o văzuiu albă la pile Si la grumaz cu mărgelile, id., ib. 242. A (nu) avea unde = a (nu) avea loc pentru ceva. Da n'ai unde te culca. SEZ.I, 106. A (nu) avea de unde = a (nu) avea , a (nu) exista posibilitatea de a ... Când se scoală baba în zori de ziuă , ia nurori, dacă ai de unde [subînțeles : lua ] . CREANGĂ, P. 11. N'are de unde veni. TEODORESCU, P.P. 617. N'are de unde [subînțeles : da , plăti etc. ] = ( nu ) este om avut. Nu-l compătimi ... că are de unde. N'are de unde = nu-i rămâne alta de făcut, cf. n' a r e î n c o t r o . Tare i-i rău, și de l-a ținea mult așa, apoi n'are de unde, și el trebuie să moară. SBIERA, P. 131.

5. ( În legătură cu pronumele c i n e , - cu funcție de complement drept sau nedrept - construit în acelaș fel ca sub 4 )  
A putea să ... , a găsi pe cineva, ca să ... Multe sânt de făcut și puține de vorbit , dacă ai cu cine te înțelege. CREANGĂ, A. 100. Asa a trebuit să se întâmple, și n'ai cui bănuî. R id. P. 223. Ai pe cine-l trimite la noi ? N'am la cine prânzi. / ( E l i p t i c . )  
De geaba l-a strunit și l-a închis ... Dacă n'ai cu cine [ te înțelege ] , n'ai cu cine ! VLAHUȚĂ , ap. TDRG. / N'avea cui să lese moștenirea urei lui. EMINESCU, N.3. Are cui să semene. HEM. 974. / ( U n i p e r s . ) (N')are cine (face, sau alt verb la infinitiv, mai rar , la conjunctiv ) = se găsește cineva ( nu se găsește nimeni ) ca să facă , e cineva ( nu-i nimeni ) care ar putea face. ( Cf. arom., megl. are = este, există ; megl. Ari iarbă = este iarbă. )  
C'au izbăvit pre !!! miaser, căruia n'avia cine-i fi agiutoriu ( meserul cui nu e agiutoriu. PSAL.SCH. ; cui nu era ajutor. CORESI, PS. ; care n'are ajutor. PSALT. (1651); ce el n'avea ajutor. ARSENIIE DIN BISERICANI ) DOSOFTEIU ap. HEM. 973. Ferice de dînsa c'a murit că știu că are cine-o boci! CREANGA, P. 16. Aș să te duci în fundul iadului , și n'are să aibă cine te scoate. CREANGĂ, A.17. N'are cine

să mă hrănească. ISPIRESCU, L. 15. Jele-i Doamne, cui i-i jele,  
Jele-i , Doamne, codrului, De armele hotului, Că le plouă și le ninge ,  
Si n'are cine le'ncinge. IARNİK-BĂRSEANU , D.288. Vai de cel ce  
merge singur ! .... Când va aluneca , năre cine-l ridică. ZANNE,P.IV  
 228. / ( Neobișnuit ; din contaminarea construcțiilor n'are cine  
să mă bată și n'am pe nimeni, să mă bată ) Ast lucru l-aș face'ndată ,  
Dar n'am cine să mă bată. PANN, P. 107/20.

Prez.ind. am, ai, are, avem (îmvechit, forma normală din punct  
 de vedere fonetic, avăm(u), cu deosebire la CORESI, astfel E.IV/1  
 etc., ap. CCR. 10,14,15,23 dar și la VARLAAM, ap. HEM. 977-978).  
aveți (îmvechit, după pers. 1 pl. : avăți CUV.D.BĂTR.I 129), au,  
 (Transilv. după pers. 3 sg. ar CONV.LIT. XXIV 1056). / Prez.conj.  
să am (îmvechit , până pe la mijlocul secolului trecut , în literatu-  
 ră : să aib(u), HEM. 976, cf. DOC. 1656, DOSOFTEIU,PS.16, 242, DRĂGHI-  
 CI, R. 103/22 , C.NEGRUZZI, I 260 etc.), să ai (îmvechit, și încă  
 și azi regional, să aibi , la DOSOFTEIU , PS.82 ,EMINESCU, N.9 ,  
 CREANGĂ, P.151 , id.ib. 271 ; la VARLAAM C. 116<sub>1</sub> și forma îmvechi-  
 tă aiubu (cf. cuiub , coiuf etc), să aibă ( după anal. verbelor  
 de conj.I : să aibe DOINE, 57 ; prin apropiere de : " avem, avut,  
 aveam, avea etc. și să aivă ȘEZ. II 209 , ȚIPLEA , unde [ în  
 Glosar\_7 se mai dă și o formă să auvă ), 4. să avem , 5. să aveți ,  
 6 = 3. / Imperativul , ca și conj. ; cu negație : 2. nú avea  
 ( nu avea<sup>sau</sup> , n'avea ) , și, prin analogie cu formele afirmative, n'ai  
 și n'aibi . / Part. avut. / Gerunz. având CUV.D.BĂTR. I 412,  
 ( avândă JIPESCU, O. ap. HEM. 978 , îmvechit aibând CORESI, ap. CCR.  
 1, TETRAEV. (1574), 201, etc.). / (îmvechit ) Condiționalul 3 ,  
se avure COD.VOR. 120. / Celelalte forme , ca la verbele de conj.II.7

#### B. V e r b a u x i l i a r .

Se întrebuintează la alcătuirea formelor de :

1. P e r f e c t c o m p u s i n d i c a t i v . (For-  
 mele auxiliarului pot sta înaintea participiului verbului de conjugat

sau pot să se lege de el în mod enclitic ; în literatura veche, mai ales în traduceri , între auxiliarul și participiu apar intercalate alte cuvinte) : am, ai, a ( învechit, aproape exclusiv au ; dialectal o ) , am, ați, au ( dialectal a sau o ; prin confuzie cu formele verbului auxiliar a vrea, și or ) urmate ( sau precedate) de participiul trecut (invariabil ) al verbului de conjugat : am cântat , ai cântat etc. sau cântat-am, cântat-ai etc. Să se- / a / u nestire după al noole ceas lăsat ... CUV.D.BĂTR. II 79, cf. I 372,392 . De am eu făcut ceva cu nedreptul ... MOXA, ap. HEM. 979. Au ei lăsat cu al lor cuvânt (DOC. 1599\_ , ap. HEM. 979. Văzut-au întelepul acela ... BIBLIA (1688) pr. 3/24 . În cinste ... mare cuviință i-ai dat. DOSOFTEIU, PS.28. Am ieșit cu cinste. ANTIM, P.XXV. Fost-au în gândul meu, iubite cetitoriule, să fac leatopi- sătul țării noastre, Moldovei ... M.COSTIN, LET. I 214/3. Rădi- catu-s'au Petriceico-vodă din țara leșească ... și au venit cu oaste în Moldova ... NECULCE, LET.II 243/36. Mulți au căzut, iar eu am rămas ! MARCOVICI, D. 1/12. Într'acea stare Mai fost-au vr'un om ? KONAKI, P. 101. Cine-o iubit pe Zulfinea ... id.ib. 105. Luna'n ceriu au asfintit. CREANGĂ, P. 275 . M'a vârît în toți spărie- tii. id.ib. 186 . Nepoate , mai văzut-ai pietre nestimate așa de mari ? id., ib. 217. Bine-ați venit sănătoși ! ISPIRESCU, L.1. Eu am luat-o fără drum în sus . BENIUC, V.7. N'am pus pret vreodată pe spoieli id.ib. Vijelii, ispite au trecut . id., ib. Congresul nostru săvârșește ceea ce a, realizat încă înainte. GHEORGHIU DEJ , R.P.5 . Juratu-ma'am și mă jor ... IARNIK-BĂRSEANU , D.74. Mie mi s'o urît. POP. (Iablanita , în Banat) JAHRESBER. III 273. Or plecat noauă țigani la pădure ... POP. ib., 268.

2. (Învechit și dialectal) M a i - m u l t - c a - p e r - f e c t c o m p u s i n d i c a t i v : am fost cântat = cântasem

Am fost făcut o jalbă = făcusem o jalbă.

3. (Învechit și dialectal) I m p e r f e c t (perifrastic) i n d i c a t i v : am fost cântând = cântam.

Am fost venind cu oile de la munte = veneam cu oile (Com.din Bran).

4. (Învechit și rar) M a i m u l t c a p e r f e c t (perifrastic) i n d i c a t i v = aveam, aveai etc. urmate de participiul verbului de conjugat : aveam cântat = cântasem. Atâtea

[-puști] avea luate [-luase] împăratul cu sine ... NECULCE, ap. TDRG.

Dulăilor, pre care în munți trimiși avea ... CANTEMIR, ap. TDRG.

Am sfârșit hrana ce aveam gătită. DRĂGHICI, R. 26/6. /

( Uneori : am, ai etc. urmate de participiul verbului de conjugat )

Calea firii ... o au dărăsită. DRĂGHICI, R. 190/17. Fugariul ...

Nu simte a lui podoabe ce firea îi are date. KONAKI, P. 291. /

Știa toate pe larg ale Craiovei, avându-le ochite [-căci le ochise] din vreme. ZILOT, CRON. ap. HEM. 970.

5. C o n d i ț i o n a l p r e z e n t. (Forme auxiliare pot sta înaintea sau după infinitivul verbului de conjugat):

aș, ai, ar (învechit are și ară), am, ati, ar (forme despre care unii cercetători, de ex. Weigand și după el Philippide se în-

doiesc că ar veni din lat. habuissem, habes etc.) urmate de infinitivul scurt (sau precedate de infinitivul lung) al verbului :

aș cânta etc. sau cântare-aș Așa ați vrea voi .... să-și rupă oamenii coastele. DUMITRIU, B.F.7.

6. C o n d i ț i o n a l p e r f e c t : aș ri cântat.

- Din lat. habere, idem.